

De Everbergse baardkriel

door Jeroen Muys

Everbergse baardjes zijn een streling voor het oog. Het betreft een staartloos onderras van de Ukkelse baardkriel. Ze zijn eerder klein van gestalte en worden getypeerd door hun compactheid. Ze zijn levendig en vertrouwelijk van aard en zijn goed te houden in een beperkte ruimte. Maar ondanks zoveel positieve kwaliteiten, blijft het een zeldzaam ras.

Terugblik

Dat de levensweg van deze kleine oorspronkelijke kriel over doornen liep is algemeen geweten. Erger nog, er is nauwelijks iets gekend omtrent het ontstaan van deze staartloze variëteit van de Ukkelse baardkriel. Robert Pauwels heeft dit mooie ras rond 1906 in het kasteel te Everberg, nabij Brussel gecreëerd. In sommige boeken is er sprake van een ontstaan door mutatie (toevallige verandering van het genetisch materiaal) ofwel door inkruisen van een ander staartloos ras. Mijs inziens is de factor voor staartloosheid mogelijk afkomstig van de Grubbe baardkriel, daar dit ras omstreeks 1904 het levenslicht zag bij diezelfde fokker in zijn Grubbe-fokkerij dichtbij Kortenberg. Het per toeval ontstaan van een staartloos dier kan, maar volgens de wetenschappelijke literatuur vererven dergelijke dieren meestal niet hun staartloosheid.

Volgens de heren Willems en Brandt kende het ras in het begin van de twintigste eeuw nooit een grote uitbreiding, maar was het wel aanwezig op al de tentoonstellingen ingericht door de C.A.B.N. van Brussel rond 1918. In de literatuur van na de Eerste Wereldoorlog werd er vaak van uitgegaan dat het ras was verdwenen. Gelukkig bracht Georges Lamarche de Everbergse omstreeks 1948 terug op de tentoonstellingen. Hij was toen te zien op enkele Brusselse en zelfs

Franse shows. Toch kreeg deze prachtige variëteit veel te weinig belangstelling waardoor het ras vermoedelijk terug volledig verdween. Van deze hercreatie zijn er helaas opnieuw geen gegevens bekend. Toch kan er wederom gedacht worden aan het kruisen van Grubbe baardkrielen met Ukkelse baardjes, daar dhr. Lamarche in 1945 ook de Grubbe baard terug had gecreëerd, nadat ook dit ras vele jaren niet meer te zien was.

Enkele jaren later viel de eer te beurt aan Bert Goris uit Elewijt om de Everbergse baard opnieuw te creëren en ditmaal weten we wel hoe. Omstreeks 1966 kreeg Dhr. Goris van een vriend een koppel Ardenner bolstaartkrielen (kleurslag niet vermeld), deze werden aan duizendkleurige Ukkelse baardkrielen gepaard. De nakomelingen werden teruggepaard aan Ukkelse baardkrielen. Deze paring werd enkele jaren herhaald en na een vijftal jaren waren de dieren goed van type, kleur en pootbevedering. Bij navraag bleek dhr. Goris rond 1989 gestorven te zijn.

lets later, namelijk in 1969, creëerde keurmeester Rudy Theylaert eveneens de Everbergse baardjes. Hij kruiste een Drentse bolstaart haan met Ukkelse baardkriel hennen. Na drie jaar kon hij reeds met succes te Gent een koppel Everbergse baardkrielen exposeren. Voor 1969 had dhr. Theylaert nog nooit Everbergse baarden gezien. Van dit stammetje bleef er in 1991 nog slechts één hennetje over. Dit diertje zorgde echter voor geen nakomelingen meer, waardoor ook dit stammetje verloren ging.

In de periode na 1970 kwamen er af en toe dieren van dit ras op tentoonstellingen, getuige hiervan zijn onder andere de drie isabelporseleinkleurige Everbergse baardkrielen die in 1979 door Marcel Debouserie te Oudenaarde werden geëxposeerd. In 1987 werden er te Diksmuide 6 duizendkleurige dieren geshowd door de heren Theylaert en Robbe. In 1989 wou Jaak Bolle uit Koekelare starten met Everbergse.

Koppel Everbergse baardkrielen okerwitporselein door Jeroen Muys.

Everbergse baardkriel duizendkleur.

Hij spaarde geld noch moeite om ook maar aan één exemplaar te geraken, maar het werd niets. Daar er op dat ogenblik praktisch geen Everbergse baardjes meer te bemachtigen waren, heeft mijn vader, Jean Pierre Muys heel wat inspanningen moeten leveren om toch maar aan een exemplaar te geraken. Na veel telefoontjes was het uiteindelijk mogelijk om twee hennetjes op de kop te tikken, één voor Jaak Bolle en één voor ons. De beheerder van het hoenderpark te Bokrijk, dhr. Aerden, was zo vriendelijk om ons beide hennen te lenen, iets wat zeer uitzonderlijk was. In die tijd werden de Belgische hoenders

Een okerwitporselein hen geshowd door J. Bolle op de show te Waver in 2005.

Bij dit prachtige diertje, dat kampioen werd, mochten de witte lovers iets minder grijs bevatten.

en krielhoenders gepromoot te Bokrijk. Zo bekwamen de heren Bolle en Muys in de kerstvakantie van 1989 hun eerste Everbergse baardjes. Dit was de nieuwe start tot het vermeerderen en het behoud van dit mooie maar zeldzame ras.

Keurmeester Alfons Willeghems uit Wezembeek-Oppem is reeds van in de jaren tachtig bezig met de fok van de Everbergse. In het begin liep het fokken van deze staartloze diertjes niet van een leien dakje, waardoor hij in 1990 slechts een zestal diertjes bezat. Daarna heeft hij zich blijven inzetten voor het verdere behoud van dit ras.

Zonder het te weten heeft de Nederlandse fokker wijlen dhr. Mollinger uit Delft waarschijnlijk de Everbergse baardkriel van de zoveelste ondergang gered. Hij kon na veel moeite in de streek van Antwerpen aan een koppel Everbergse geraken en via het kruisen met Ukkelse baarden bezat hij rond 1990 een mooie stam Everbergse baardkrielen in duizendkleur en isabelporselein. In de kerstvakantie van 1990 hebben wij zijn fokkerij bezocht. Deze fokker had werkelijk goede resultaten behaald, vooral wat het type betreft. De baardontwikkeling en manenvorming konden echter beter. Wij hebben toen enkele van zijn dieren meegebracht naar West-Vlaanderen. Hij heeft ook geprobeerd om een speciaalclub van de grond te krijgen voor de Ukkelse en Everbergse baardkriel, maar door gebrek aan belangstelling en medewerking is het nooit tot een club gekomen en is dan ook het tijdschriftje dat hij volledig op zich nam verdwenen, het was nochtans een lovenswaardig initiatief.

In het begin van de jaren negentig was er in Nederland slechts één fokker echt met dit ras bezig, namelijk dhr. Mollinger. In België bezaten de heren Willeghems, Bolle, Theylaert en Muys enkele exemplaren. Het hoenderpark te Bokrijk telde toen ook nog enkele diertjes van dit ras. Deze dieren bleken allemaal duizendkleur of isabelporselein te zijn.

Er werd ook wel eens een zwart witgepareld dier geboren. Er kunnen toen natuurlijk nog meerdere fokkers en/of kleurslagen geweest zijn, maar deze waren dan blijkbaar niet gekend.

Tijdens de daaropvolgende jaren zijn er heel wat inspanningen geleverd voor dit ras, dit zowel voor het type, als voor het uitbreiden van kleurslagen. Door het kruisen van de voorradige Everbergse baardkrielen met Ukkelse baarden in andere kleurslagen werden voornamelijk door Jaak Bolle en Jean Pierre Muys in een korte tijd, meerdere kleurslagen overgebracht, namelijk zwart, wit, zwart witgepareld, okerwitporselein enz. Bij Jaak Bolle ontstonden er spontaan buff zwartcolumbia en zelfs isabel parelgrijscolumbia Everbergse baardjes.

Halfweg de jaren negentig paarden diezelfde fokkers allebei een blauwe Grubbe baardkriel haan aan zwarte Ukkelse baardkriel hennen. Na enkele generaties, waarbij telkens de beste bolstaartjes gepaard werden aan Ukkelse baarden ontstonden de Everbergse ook in de kleurslagen blauw en blauw witgepareld.

Na 2000 bleven nog steeds vooral Jaak Bolle en Jean Pierre Muys zich bezighouden met het behouden en creëren van nieuwe kleurslagen. Bij dhr. Bolle ontstonden ze ook in buff blauwcolumbia, witkwartel en als laatste in de rij in de kleurslag koekoek. Voor deze laatste creatie werd er gebruik gemaakt van een koekoekkleurige Antwerpse baardkriel. Momenteel vertoeven er zeer typische diertjes in deze kleurslag in zijn hokken. dhr. Muys creëerde dit parmantige ras dan weer in de kleurslagen zilverporselein, zilverporselein blauwgetekend en wit blauwcolumbia. Dat er bij sommige kleurslagen nog wat werk aan de winkel is spreekt voor zich, tenslotte is de basis van dit ras heel beperkt en zeker bij deze nieuwe varianten. Er zijn helaas ook nog steeds erg weinig fokkers bezig met andere kleurslagen dan duizendkleur en isabelporselein bij de Ukkelse baardkrielen.

Type en voorkomen

Eigenlijk zijn er buiten de staartloosheid nauwelijks verschillen met de Ukkelse Baardkriel voor wat het type en voorkomen betreft. Toch lijken Everbergse baardkrielen vaak korter en compacter dan hun Ukkelse broertjes en zusjes. Onderzoekers hebben vastgesteld dat staartloze kippen een aantal rug- en staartwervels missen en dat er een aantal spieren ontbreken of een andere positie hebben gekregen.

Net zoals bij de overige Belgische baardkrielen komt het bij de Everbergse baard vooral op het type aan. Ze bezitten een fiere houding. Hun kop (hals) houden ze naar achter, zodanig dat hun goed ontwikkelde borst naar voren lijkt te komen. Door deze houding gaat enerzijds hun "bolstaartje" lichtjes afhellen en korter lijken dan bij dieren met een meer horizontale houding, anderzijds gaan de vleugels lager gedragen worden. Dit laatste is vooral te zien bij de haantjes.

Daarbij komt dan dat deze diertjes niet te zwaar mogen zijn, ze zijn eerder klein van gestalte, maar dienen er toch voldoende breed uit te zien, vooral de borst en de schouders. Ze bezitten een goed gevulde kraag (manen) en een flink ontwikkelde driedelige baard, met aan weerszijden van de snavel naar achter lopende en vooraan naar onder gerichte veertjes. Men spreekt respectievelijk van bakkebaarden en keelbaard. Onder de bakkebaarden bevinden zich de rode oortjes die het liefst volledig bedekt zijn. De kinlellen zijn bij voorkeur onbestaand, maar indien ze aanwezig zijn moeten ze zo klein mogelijk zijn en zeker volledig door de baard bedekt worden.

De kop is breed, kort en grof met daarbij grote levendige ogen. Hun kleine enkele kam bestaat bij voorkeur uit vijf regelmatig gevormde kamtanden. De kamhiel is matig ontwikkeld en volgt de ronding van de kop.

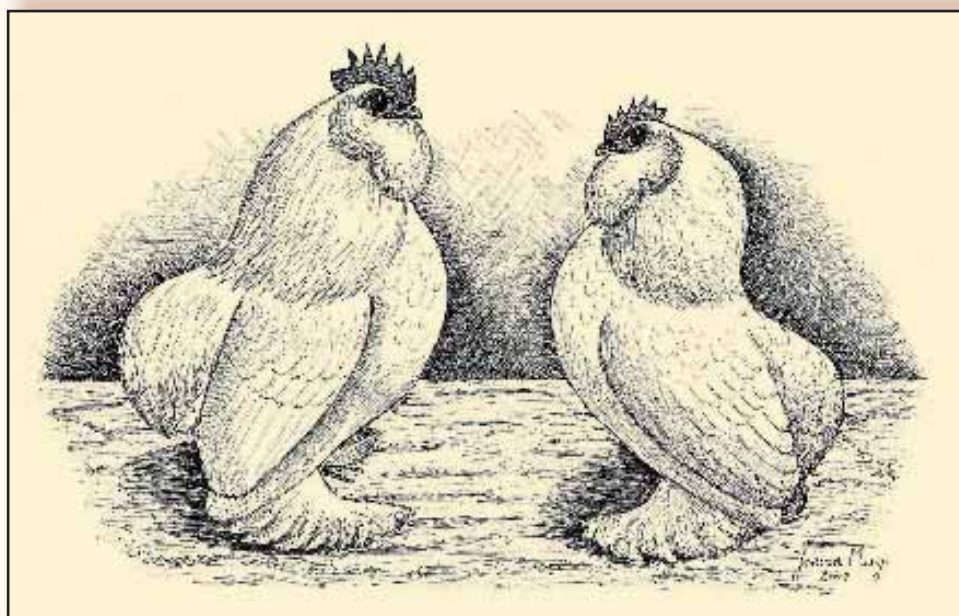
De benedendijen zijn tamelijk kort en zijn voorzien van flink ontwikkelde gierhakken. De loopbenen zijn tamelijk kort, dat betekent in fokkerstaal dat Everbergse baardkrielen laag gesteld moeten zijn. De loopbenen zijn vooral aan de voor- en buitenzijde sterk bevederd. De standaard omschrijft het als volgt : de voetveren zijn kort aan het hielgewricht en nemen naar beneden geleidelijk aan in lengte toe, ze zijn stijf en staan horizontaal in een boog naar buiten die aan het uiteinde omhoog gericht is. Het is vooral belangrijk dat ook de middenteen sterk bevederd is.

Fokken

Daar de factor voor staartloosheid dominant vererft, heb je voldoende aan één staartloos dier. Hoe de vork precies in de steel zit is eigenlijk nog niet goed gekend. Bij staartloze baardkrielen komen er dieren voor waarbij er langere veren, bijna sierveren, uit het "bolle" staartje naar beneden hangen, er komen tevens dieren voor die een gedeeltelijke staart bezitten die nagenoeg evenwijdig loopt met de grond, alsook dieren voor die slechts een tweetal veren laten zien uit hun bolstaartje enz.... Uit sommige Everbergse baardjes krijgen we vaak staartloze

nakomelingen met enkele zichtbare veren indien ze aan een Ukkelse baard gepaard worden. We hebben echter ook meerdere Everbergse baardkrielen die enkel nakomelingen opleveren die geen dergelijke veren laten zien indien ze gekoppeld worden aan Ukkelse. Een ding is zeker, de factor vererft dominant, waardoor je uit een combinatie Everbergse met Ukkelse baardkrielen enkel staartloze diertjes mag verwachten, maar aangezien het merendeel van de bestaande Everbergse baardjes slechts fokonzuiver zijn voor hun staartloosheid worden er uit een dergelijke paring naast Everbergse ook Ukkelse baardjes geboren. Twee Everbergse baardkrielen zouden in principe enkel staartloze dieren mogen opleveren, maar indien ze allebei de eigenschap voor staart in zich dragen, kan men ook hieruit ongeveer 25% Ukkelse baardjes tussen de nakomelingen verwachten.

Het grootste probleem bij Everbergse baardkrielen is de voortplanting. Bij het treden heeft de haan weinig of geen steun, waardoor de zaadcellen de cloaca van de hen slechts zelden bereiken. De kans op succes hangt eigenlijk vooral af van de gebruikte methode.

Everbergse baardkriel, pentekening door Jeroen Muys.

Met kunstmatige inseminatie zijn de beste resultaten te bereiken, maar deze methode wordt nage-noeg niet gebruikt in onze liefhebberij. Indien de veren bij de hen worden weggeknipt rond de cloaca en dit tot bijna op de rug kunnen behoorlijke kweekresultaten bekomen worden. Het is ook aan te raden om bij de meest donsrijke hanen wat dons te verwijderen rond de cloaca. Bij sommige hanen kan men ook de zadelveren wat bijknippen. Zo'n bijgewerkte hennen zijn natuurlijk geen streling voor het oog, vandaar dat sommige liefhebbers er de voorkeur aan geven om enkel met staartloze hanen te fokken, die dan gepaard worden aan Ukkelse baardkriel hennen. Deze manier van kweken kan tot behoorlijke resultaten leiden. Zonder knippen of plukken zal de combinatie van twee Everbergse baardkrielen voor veel teleurstelling zorgen.

De kuikentjes zijn donsrijke, korte diertjes met een groot rond kopje. De staartloze kuikentjes kan je onmiddellijk herkennen, want bij hen voel je aan het uiteinde van de rug geen rechtopstaand "driehoekje", wat wel duidelijk te voelen is bij Ukkelse baardjes. Dit komt doordat enkele wervels aan het einde van de wervelkolom ontbreken.

Een pronkstuk van de familie Muys. Dieren in nog niet erkende kleurslagen zoals deze zilverporselein hen kunnen best prachtig zijn indien de diertjes reeds de rastypische eigenschappen laten zien.

Huidige stand

Nadat er in de voorbije jaren meerdere kleurslagen aanwezig waren en het aantal dieren op de shows gestaag steeg, kwam er een zekere interesse voor het ras. Er kwamen iets meer fokkers waardoor de basis breder werd en er meer fokdieren vrij kwamen. Maar op dit ogenblik is de populariteit terug wat aan het dalen. De laatste tentoonstellingen zijn daar getuige van. Zo stonden er vorig tentoonstellingsseizoen (2006-2007) geen Everbergse baardkrielen te Affligem en slechts drie te Wavre. Beide tentoonstellingen kunnen als belangrijke shows beschouwd worden voor de fokkers van baardkrielen.

De meeste Everbergse baardkrielen leven in het West-Vlaamse Koekelare en omstreken. Op dit ogenblik bezit Jaak Bolle de meeste dieren en dit in verschillende kleurslagen. Dhr. Bolle is zo zot van dit staartloze ras dat dieren met staart, de Ukkelse baardjes, vaak niet lang in zijn hokken mogen verblijven. Ondertussen hebben vier van zijn familieleden diezelfde microbe te pakken. Het betreft de jeugdige liefhebbers Steven Bolle, Christophe Schollier, Maarten Samyn en Jonathan Vandewaetere. Dorpsgenoot Jean Pierre Muys bezit momenteel een achttal verschillende kleurslagen. Vaak gaat het om weinig dieren per kleurslag daar de Ukkelse baardkrielen nog steeds primeren bij deze fokker. Luc Lannoo, ook woonachtig in West-Vlaanderen, bezit enkele mooie exemplaren in de kleurslag duizendkleur. In de andere provincies van ons land lijkt de belangstelling voor dit ras nog steeds aan de lage kant te zijn. Fokkers als Jens Mouton, Richard Peeters, Jos Buysschaert, Pierre Parez, Paul Roosen enz. bezitten voornamelijk Everbergse baardkrielen die bloed in hun aderen hebben stromen van dieren die ooit door West-Vlaamse fokkers werden gekweekt.

In Nederland is de belangstelling voor de staartloze Ukkelse baardjes niet zo groot. Ondertussen zitten er wel enkele Everbergse baardkrielen bij onze oosterburen, maar daar is het ras jammer genoeg niet erkend. Ook in Frankrijk wordt er wel eens een diertje van dit ras geshowd. In Groot-Brittannië zou dit ras ook voorkomen, maar dan heel sporadisch. In de rest van de wereld komt het voor zover ik weet niet voor.

Wat de kwaliteit betreft zien we regelmatig erg typische dieren op onze tentoonstellingen verschijnen. Ook bij de minder populaire kleurslagen of zelfs bij de niet erkende kleurslagen zijn er af en toe mooie dieren te zien.

Tot slot

De geschiedenis van dit zeldzame ras toont ons dat het nooit erg populair is geweest. De populariteit ging steeds op en neer. Eigenlijk heeft het altijd moeten rekenen op enkele enthousiaste fokkers, die er vaak alleen voor stonden, om dit ras opnieuw te creëren of te behouden. Momenteel is de samenwerking om dit prachtige ras in stand te houden iets groter, maar toch blijft het hopen dat de krachten nog meer gebundeld kunnen worden, en dat er meerdere fokkers zich dergelijke diertjes gaan aanschaffen. Dit kan alleen maar bijdragen tot een grotere bekendheid en instandhouding van dit ras. Het is een erg interessant ras en het is een grote uitdaging om het in goede kwaliteit te fokken. Je hebt eigenlijk enkel één Everbergse, enkele Ukkelse en vooral veel geduld nodig.

foto's: Jeroen Muys